

Sayı : 84228040/24684114/2016-01-E.4858430

06/09/2016

Konu : Vahidi Fiyat

GENEL YAZI

5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar sigortalı sayılmıştır. Kanunun “Tanımlar” başlıklı 3 üncü maddesinde hizmet akdi, 6098 sayılı Kanunda sayılan hizmet akdi ve iş mevzuatında tanımlanan iş sözleşmesi olarak tanımlanmıştır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunun 393 üncü maddesi ile hizmet sözleşmesi, işçinin işverene bağımlı olarak belirli veya belirli olmayan süreyle iş görmeyi ve işverenin de ona zamana veya yapılan işe göre ücret ödemeyi üstlendiği sözleşme olarak değerlendirilmekte, kişinin, durumun gereklerine göre ancak ücret karşılığında yapılabilecek bir işi belli bir zaman için görmesi ve bu işin de işveren tarafından kabul edilmesi halinde hizmet sözleşmesi kurulmuş sayılmaktadır. 6098 sayılı Kanunun 470 inci maddesi ile eser sözleşmesi (istisna akdi) yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşme olarak tanımlanmıştır. Bu nedenle, sigortalılık yönünden işveren ile çalıştığı kişi arasındaki iş ilişkisinin istisna akdine dayanması halinde 5510 sayılı Kanun kapsamında sigortalılıktan söz edilememektedir.

4857 sayılı İş Kanununun 8 inci maddesinde ise iş sözleşmesi, bir tarafın (işçi) bağımlı olarak iş görmeyi, diğer tarafın da (işveren) ücret ödemeyi üstlenmesinden oluşan sözleşme olarak tanımlanmış olup hizmet akdinin unsurlarında iş, ücret, bağımlılık ve zaman unsurları bulunmaktadır.

İş (hizmet) sözleşmesi belirli bir süre için yapılabileceği gibi süresiz de yapılabilmektedir. Hizmetin sözleşme süresi içinde günün belli saatlerinde, haftanın veya ayın belirlenen günlerinde yerine getirilmesi de mümkün bulunmaktadır. Belirlenen şekildeki çalışmalar hizmet akdinin niteliğini değiştirmemektedir. 4857 sayılı Kanunda hizmet sözleşmelerinin yazılı yapılması gerektiği hükmeye bağlanmış, belirli süresi bir yıl veya daha uzun süreli hizmet akitlerinin yazılı yapılması zorunlu kılınmıştır. İş sözleşmesinin süresiz yapılması şart ve zorunluluk arz etmediği gibi hizmet akitlerinin yazılı yapılmamış olması da hizmet akdinin varlığını değiştirmemektedir.

4857 ve 6098 sayılı Kanunlar göz önüne alındığında iş veya hizmet akdinin iş, ücret ve bağımlılık olmak üzere üç ana unsurdan oluştugu görülmektedir.

Bu unsurlar;

İş görme, hizmet sözleşmesinin zorunlu unsurudur. İş, karşı taraf için ekonomik değeri olan her türlü fikri ve bedeni çalışmadır. İş sözleşmesine göre işçi işverene iş görmekle yükümlüdür. Bu çalışma bedenen olabileceği gibi fikren de olabilmektedir.

Ücret, işçinin yaptığı işin karşılığı olup işveren veya üçüncü kişilerce işçiye sağlanan para veya parasal değeri bulunan menfaatlerden oluşan gelirdir. Ücret sözleşmelerde zorunlu unsurdur.

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

Taraflar sözleşmede ücreti ve zaman esasına göre tespit edebileceği gibi parça başına da belirleyebilmektedirler.

Bağımlilik, iş sözleşmesinin en ayırıcı unsurudur. İşin yapılması sırasında işverenin talimatlarına sıkı sıkıya bağlı olunması ve işverençe denetlenmesi anlamına gelmektedir. Bağımlılık unsuru iş sözleşmesini eser ve vekalet akdi gibi sözleşmelerden ayırmaktadır. Eser sözleşmede işi yapan bir bedel karşılığı olarak iş sahibine bir eser yapıp teslim ederken bağımsız hareket eder, işverenden emir almaz bu da eser akdini hizmet akdinden ayıran en önemli belirleyiciliktir.

İstisna sözleşmelerinde iş sahibi ile yüklenici arasında yapılan bir anlaşma ile önceden kararlaştırılan belli bir bedel karşılığı iş sahibinin denetimi olmadan bağımsız bir çalışma ile bir nesnenin yapımı, onarımı, bakımı yada üstlenilen işin yerine getirilmesi esastır.

Diger bir anlatımla bir iş ilişkisinin hizmet akdine dayanıyor olabilmesi için belirli bir işin, işverene bağımlı olarak çalışma karşılığında bir ücret karşılığında yapılması gerekmektedir. Bu bakımından hizmet akdinde sürdürülen ve devam eden hizmet, istisna akdinde ise iştan hasıl olacak sonuç önemlidir. İstisna akdine göre çalışanların 5510 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre sigortalı sayılmaları mümkün değildir.

506 sayılı Kanunun mülga 3 üncü maddesinin (I/A) bendi gereğince, 1/1/1984 tarihi itibarıyle yapılan düzenleme ile kamu sektörüne ait tarım ve orman işlerinde ücretle, özel sektörde ait tarım ve orman işlerinde ücretle ve sürekli olarak, tarım sanatlarına ait işlerde, tarım işyerlerinde yapılan ve tarım işlerinden sayılmayan işlerde, tarım işyeri sayılmayan işyerlerinin park, bahçe, fidanlık ve benzeri işlerinde çalışanlar hariç olmak üzere tarım işlerinde çalışanlar 30/9/2008 tarihine kadar, 2008 yılı Ekim ayı başında yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanunun 6 ncı maddesinin (1) bendi gereğince de kamu idarelerinde ve 6111 sayılı Kanunla yapılan düzenleme ile 5510 Kanunun ek 5 inci maddesi kapsamında sayılanlar hariç olmak üzere tarım işlerinde veya orman işlerinde hizmet akdile şüreksiz işlerde çalışanlar sigortalı sayılmamışlardır.

6831 sayılı Orman Kanununun 40 inci maddesi gereğince, devlet ormanlarında ağaçlandırma, bakım, imar, yol yapımı, kesme, toplama, taşıma, imal gibi orman işleri, işyerinin ve işyerinde çalışacakların hangi mülki hudut ve orman teşkilatı hudutları içerisinde kaldığını bakılmaksızın, öncelikle işyerinde veya civarındaki orman köylerini kalkındırma kooperatiflerine ve işyerindeki köylülere veya işyeri civarındaki orman işlerinde çalışan köylülere birim fiyat (vahidi fiyat) usulüne göre yaptırılmaktadır. Söz konusu hüküm gereğince Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlı Orman Genel Müdürlüğü ve bölge müdürlükleri ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bağlı il müdürlükleri aracılığıyla 6831 sayılı Kanunda belirtilen işler öncelikli olarak orman köylülerini tarafından kurulan kalkındırma kooperatiflerine, köy tüzel kişiliklerine ve köylülere verilmektedir.

24/9/1989 tarihli ve 19231 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Orman Emvalinin İstihsaline Ait Yönetmeliğin 9 uncu maddesi gereğince, yapılacak kesme, taşıma, imal, toplama ve istif gibi istihsal işlerinin, Devlet Orman İşletmesi ve Döner Sermayesi Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre sırası ile birim fiyat, taahhüt ve gündelikle aşağıdaki esaslara göre yapılacağı,

İstihsal işlerine ait birim fiyatlarının Orman Genel Müdürlüğü'nce tespit edilecek esaslara göre hesaplandıktan sonra, yaptırılacak işin çeşidine göre birim fiyat kararları ve şartnameleri düzenleneceği, bunların 6831 sayılı Kanunun 40 inci maddesinde belirtilen Kooperatiflere tebliğatla, köylülere ilan edilmek üzere köy muhtarlığına bildirileceği,

Yukarıda belirtilen ilan ve tebliğata rağmen 6831 sayılı Orman Kanununun 40 ncı maddesinin 2 ncı fıkrasında sayılan hallerde, işin birim fiyatla yaptırılamayacağı tespit olunduğu takdirde, Döner Sermaye Yönetmeliğinin ilgili hükümlerine göre yetki sınırları içerisinde alınacak izinle istihsal işlerinin taahhüt ile yaptırılacağı öngörülümüştür.

Orman İdarelerinden orman içi kesim, istif, sürütmeye ve taşıma, üretim, gençleştirme,

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

iyileştirme işleri ile bu işlerin yan işlerini alan, yapılan sözleşme gereği vahidi fiyat (birim fiyat) esasına göre sonuçlandıran yüklendiği işte belli mesai saatlerine bağlı olmayan ve bu yönüyle de çalışma biçim ve koşulları bakımından bağımsız çalışanların iş aldıkları daire ile aralarındaki bağ istisna (eser) akdi sayıldılarından bu kişilerin gerek 506 gerekse 5510 sayılı Kanunda hizmet akdine tabi sigortalı sayılmamaları gerekmektedir.

Yine, orman idarelerinin bu tür işleri vahidi fiyat üzerinden çalışacak gerçek kişilere vermemeyip orman köylülerinin kurmuş oldukları orman köylülerini kalkınma kooperatiflerine vermeleri durumunda, söz konusu kooperatiflerin kendi üyeleri olan orman köylüleri dışında işçi çalıştırırmaları Orman Kanununun 34 üncü maddesine göre mümkün olmadığından kooperatif ve üyeleri arasındaki çalışma usul ve esasları da vahidi fiyat esasına dayalı yani istisna akdi niteliğinde olduğu müddetçe kooperatif üyelerinin de hizmet akdine tabi sigortalı sayılmamaları gerekmektedir.

Ancak, orman kalkınma kooperatif tarafindan alınan işin kooperatif üyeleri dışındaki kişilere yaptırılması ya da köy tüzel kişiliğine verilen işin köylüler dışındaki kişilere ihale usulüyle yaptırılması halinde bu işlerin hizmet akdi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

Buna göre, tarım veya orman işlerinde çalıştırılan kişilerin 5510 sayılı Kanun kapsamındaki sigortalılık durumlarının belirlenmesinde yukarıdaki açıklamaların dikkate alınarak işlem yapılması gerekmektedir.

Bilgi edinilmesini ve gerektiğini rica ederim.